

Op de Kop van Zuid heeft de gemeente Rotterdam een aantrekkelijke wijk voor (*young*) professionals met kinderen ingericht. En het werkt: Stadstuinen is als een klein dorp, met veel onderling contact. Maar het is ook een enclave – de verbinding met de omliggende wijken ontbreekt. En uiteindelijk trekken mensen toch weer weg.

Stadstuinen

Dorp op de Kop van Zuid

Kent u uw buurman bij naam? En wat doet uw buurvrouw eigenlijk voor de kost? Indien u het antwoord op deze triviale vragen schuldig moet blijven, is de kans groot dat u in een stedelijke woonwijk woont. Dankzij sociale media als Facebook en Twitter, en ontwikkelingen in snelle manieren van transport speelt afstand geen limiterende rol meer in het opdoen en onderhouden van sociale contacten. Met als gevolg dat mensen in de stad hun burens niet meer kennen. In dit licht lijken de gemoedelijke tafereels in de Rotterdamse wijk Stadstuinen wel een scène uit een vervlogen verleden.

Recent onderzoek leert dat stedelijke families met kinderen (in de wetenschappelijke literatuur aangeduid als *family gentrifiers*) steeds minder sociale contacten onderhouden in hun eigen buurt en dat de contacten die ze hebben vluchtig zijn. De levensstijl van familiegentrifiers zou weinig ruimte en vooral tijd overlaten voor een gezellig kopje koffie bij de burens. Hun verblijfplaats speelt nog maar een minieme rol in het dagelijks leven. Activiteiten als werken en recreëren, en ook sociale contacten vinden vooral buiten de grenzen van de eigen woonwijk plaats.

Stadstuinen in Rotterdam, een middenklassenwijk, die onderdeel uitmaakt van de grootschalige herstructurering van de Kop van Zuid, biedt een goede kans om een kijkje te nemen in het dagelijkse sociale leven van

familiegentrifiers. In april-mei 2011 hielden we daartoe 27 kwalitatieve interviews met Stadstuiners.

Familiegentrifiers

Familiegentrifiers nemen een unieke plek in binnen de gentrificerende stedelijke populatie. Ze krijgen vaak het acroniem yupp (*Young Urban Professional Parents*) mee. Hoewel de overeenkomsten met de traditionele yup (*Young Urban Professional*) groot zijn, staat de extra 'p' voor grote veranderingen in de huishoudelijke samenstelling: de yupp heeft kinderen. Waar de stad de traditionele yup vooral een plek biedt om de banenmarkt te betreden en te genieten van de grote verscheidenheid aan uitgaansgelegenheden, is de stad voor de familiegentrifier tevens de plek waar zij hun kinderen grootbrengen. Dit is vaak een bewuste keuze. Naast het gemak van het combineren van een stedelijke carrière met de zorg voor kinderen willen familiegentrifiers vooral niet weg uit de stad. Door de combinatie van dagelijkse taken is hun

Stedelijke families met kinderen onderhouden steeds minder contacten in de eigen buurt

handelingsruimte beperkt. Wonen in de stad wordt dan een strategische beslissing; daarmee beperk je de reistijd tussen de verschillende dagtaken flink. Mensen vliegen van de crèche naar het werk en weer terug, om bij thuiskomst de kinderen naar de sportclub te brengen en zelf nog even bij een kennis aan de andere kant van de stad langs te gaan. Het gevolg van dit hectische bestaan is een sociaal leven dat zich steeds minder vaak binnen de grenzen van de eigen woonwijk afspeelt.

De inwoners van Stadstuinen vormen hierop een opvallende uitzondering. Rotterdam werkt al sinds de jaren 90 aan de herstructurering van de Kop van Zuid. Een van de pijlers van de *Stadsvisie Rotterdam 2007* is het creëren van een aantrekkelijke woonomgeving voor (*young*) professionals. Volgens het beleidsdocument heeft Rotterdam een tekort aan middenklasse huishoudens. Welvarende gezinnen met kinderen zijn dus een welkome toevoeging aan de stedelijke bevolking. Ze

brengen de nodige belastingeuro's binnen, maken regelmatig gebruik van de vele stadse voorzieningen en hebben een positieve invloed op het imago van de stad: dit is Rotterdam, een stad waar hoog opgeleide professionals de carrière ladder bestormen en tussen door genieten van het goede leven in de luxe restaurants en de talloze culturele instellingen. Maar deze vaak jonge doelgroep gelukszoekers is erg mobiel. Is er in een andere stad een vacature waar je naast een beter salaris en een opleiding 'financiële kennis voor de niet-financiële manager', ook een zuinigere lease-auto plus gratis iPad 2 in het vooruitzicht gesteld wordt, dan verhuis je gewoon. Dit maakt het creëren van een sociaal duurzame woonwijk voor hoogopgeleiden geen gemakkelijke opgave. Hoe is het Rotterdam dan toch gelukt?

Sociale interacties

Ondanks de grootstedelijke locatie van Stadstuinen heerst er in de straten een bijna

De appartementen aan de buitenrand van Stadstuinen tellen 7-9 verdiepingen. De woningen in het binnen-gebied zijn lager en hebben vaak een tuintje.

dorpsachtige sfeer. Vrijwel iedereen kent elkaar bij naam, en burendiensten zijn eerder regel dan uitzondering. Jaarlijks terugkerende buurtactiviteiten, zoals een kindercamping op het speelveldje, het optuigen van een kerstboom en de maxi-maaltijd, waarbij buurtbewoners bij elkaar thuis komen eten, worden druk bezocht en zorgen dat veel bewoners goede contacten met elkaar onderhouden. De sleutel tot het succes van Stadstuinen is echter de homogene samenstelling van de populatie. Kijk bij een willekeurig huis naar binnen en je treft eenzelfde beeld aan: kinderkastjes aan de kapstok, tekeningen van mama en papa tegen het raam en bergen speelgoed, netjes gerangschikt en opgestapeld in IKEA-boxen. Kinderen zetten de toon in de wijk en de wijk zet de toon voor kinderen.

De opzet van Stadstuinen maakt de wijk

Kinderen zetten de toon in de wijk en de wijk zet de toon voor kinderen

uitermate geschikt voor familiegentrifiers. De huizen zijn ruim en hebben een tuin (een unicum op de Kop van Zuid), de brede stoepen zijn zeer kindvriendelijk en de wijk is relatief autoluw. Het speelveld in het midden van de wijk biedt speeltoestellen, een zandbak en een groot grasveld waar menig potje voetbal wordt gespeeld. Al die spelende kinderen moeten natuurlijk in de gaten worden gehouden en de stoepen van Stadstuinen zitten op een zonnige zaterdagmiddag vol

De wijk Stadstuinen op de Rotterdamse Kop van Zuid omvat 570 wooneenheden in 10 blokken rondom een plein. Aan de buitenrand staan flats van 7-9 verdiepingen met winkels en kantoren in de plint.

Stadstuinen in cijfers

CBS Statline publiceert geen cijfers van de wijk Stadstuinen. In ons onderzoek hebben wij de statistieken gebruikt van het gebied Kop van Zuid – Entrepot, met de wijken Stadstuinen, Landtong, het Entrepot, Vuurplaat en Parkzicht. De inwoners hebben een vergelijkbare sociaal-economische achtergrond. Vanwege het kwalitatieve karakter van dit onderzoek hebben we zelf een kleine selectie achtergrondgegevens over de onderzoeks-populatie verzameld.

Algemeen

- Aantal woningen: 943
- Vloeroppervlakte bedrijvigheid: 6700 m²
- Gemiddelde WOZ-waarde koopwoningen (2011): €263.983
- Gemiddeld besteedbaar huishouden-inkomen (2009): €34.100 (Rotterdam gemiddeld: €29.500)
- Tevreden met eigen buurt (2009): 80%

Onderzoekspopulatie

- Aantal: 28 (m: 10; v: 18)
- Gemiddelde leeftijd: 40,7 jaar (m: 43,3; v: 38,1)
- Hogeropgeleiden (hbo, vwo): 89,3%
- Huiseigenaren: 100%
- Gemiddelde woonduur huidige woning: 7,3 jaar
- Modus netto-inkomen huishoudens: > €5000

Bron: Doucet, 2010; Link, 2011; COS Rotterdam, 2012

met kletsende ouders die onder het genot van een wijntje en wat olijven hun kroost in de gaten houden. Kinderen zijn voor ouders dé manier om met andere Stadstuiners in contact te komen. Op straat, op het schoolplein en tijdens speelafspraken thuis: contactmomenten komen in veelvoud voor. Dat houdt niet automatisch in dat iedere Stadstuiner bevriend is met de ander, maar mede door de gelijkenissen in de sociaal-economische achtergrond van de familiegentrifiers klikt het meestal toch. 'We hebben ook gericht deze wijk gezocht, een beetje mensen van onze leeftijd met jonge kinderen, [...] allemaal met dezelfde interesses. [...] als je in de huizen kijkt ja dan lijkt het ook wel een beetje op elkaar allemaal! [lacht] Ja het zoekt elkaar denk ik wel op.'

Verdere positieve indicatoren van sociale contacten tussen Stadstuiners zijn hun vergelijkbare stage in de levenscyclus en vaak

Het lokale sociale leven van Stadstuiners stopt bij de grenzen van de wijk

gedeelde normen en waarden. Uit ons onderzoek blijkt dat de gemiddelde Stadstuiner zo'n 50 à 100 sociale contacten in de eigen wijk heeft. De kwaliteit varieert en hoewel de contacten vaak vluchtig zijn, hebben de meeste Stadstuiners meerdere vriendschappen opgedaan in hun wijk.

Het gemeenschapsgevoel onder Stadstuiners is sterk en hun sociale contacten vormen een waardevolle toevoeging aan hun persoonlijk sociaal kapitaal: 'Er woont natuurlijk qua netwerk heel veel. Het is alles uit de stad dat hier woont, [...] mensen die heel snel bij elkaar komen. We hebben al een paar vergaderingen gehad. Nou, je kent de buurtagent via communicatie, de ander is jurist, kortom in die zin is er wel controle.'

Dorp met grenzen

De keerzijde van de medaille is dat het lokale sociale leven van Stadstuiners stopt bij de grenzen van de wijk. Hoewel veel Stadstuiners verlangen naar culturele diversiteit, behouden ze afstand van de bewoners in de omliggende armere wijken op de Kop van Zuid. Zowel in materiële als in culturele zin. De *habitus* van Stadstuiners wordt gekenmerkt door een distinctie in woningpreferenties, levensstijl en consumptiepatronen. Stadstuiners leven in een parallelle sociale wereld, ver weg van

de inwoners van omliggende lagere-inkomenswijken als de Afrikaanderwijk en Feijenoord. Zoals een Stadstuiner zegt: 'Er is niks dat verbindt'.

Stadstuinen kan als model dienen voor steden die inzetten op het creëren van een welvarende, sociaal duurzame wijk. De prijs die een homogene wijk als Stadstuinen betaalt, is echter hoog. Veel Stadstuiners beschreven hun wijk als een klein dorp. Een wit eiland op Rotterdam Zuid. Ruimte voor interactie met bewoners van omliggende wijken is er nauwelijks. Al staat er een drukbezochte basisschool in de wijk, met klassen die qua populatie een goede afspiegeling van de hele Kop van Zuid zijn, toch leven de mensen langs elkaar heen. Een gesloten wijk als Stadstuinen druist in tegen het concept van gemengd wonen. Je kunt je afvragen of het succes van deze wijk ook goed is voor de rest van Rotterdam. Een stad bestaande uit enclaves, gerangschikt naar sociaaleconomische achtergrond, is een schrikbeeld voor iedereen die de normaal zo kenmerkende diversiteit en levendigheid van de stad een warm hart toedraagt.

Door de homogene bevolkingsopbouw en de toekomstbeelden die de geïnterviewden schetsen, is de wijk ook geen eindstation voor Stadstuiners. Zodra de kinderen uit huis gaan, valt een belangrijk deel van het cement dat de ouders al die jaren aan Stadstuinen verbond weg. Met residentiële mobiliteit tot gevolg. Voor ieder gezin met nestverlaters komt wel weer een nieuw gezin met jonge kinderen in de plaats. Dit maakt van Stadstuinen een zeer stabiele yupp-nederzetting op de Kop van Zuid en in die zin een succesverhaal voor de stad Rotterdam. •

Bronnen

- Doucet, B. 2010. *Rich cities with poor people, waterfront regeneration in the Netherlands and Scotland*. Netherlands Geographical Studies, Utrecht.
- Gemeente Rotterdam 2007. *Stadsvisie Rotterdam*. Dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting, Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam.
- Karsten, L. 2003. Family gentrifiers: challenging the city as a place simultaneously to build a career and to raise children. *Urban Studies*, 40(12): 2573-2584.
- Kleinhans, R., H. Priemus, G. Engbersen 2007. Understanding Social Capital in Recently Restructured Urban Neighbourhoods: Two Case Studies in Rotterdam. *Urban studies*, 44(5/6): 1069-1092.
- Land, M. van der 2007. Cursory Connections: Urban Ties of the New Middle Class in Rotterdam. *Urban studies*, 44(3): 477-500.

Sander Link (sanderlink87@gmail.com) is recent afgestudeerd in de Master stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht. Brian Doucet (b.m.doucet@uu.nl) is docent stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht.